

І.В. СИДОРЕНКО, викл., ДДМА, Краматорськ

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКУ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

В статті розглянуто сутність інформаційної природи процесу управління та значення облікової системи підприємства в формуванні управлінських рішень. Визначено інформаційні вимоги кожного з рівнів управління підприємством. В статті також приділяється значна увага проблемі нагромадження інформаційного ресурсу та його ролі в формуванні інформаційного потенціалу підприємства.

Essence of the information nature of the process of management and importance of the account system of the enterprise are considered in article in shaping the management decisions. The information requirements each are determined of level of management enterprise. In article is also spared significant attention to problem of the accumulation of the information resource and its dug the information potential of the enterprise in shaping.

Ключові слова: облікова система, інформація, інформаційні технології, система управління, інформаційний потенціал менеджера, інформаційний ресурс, управлінські рішення.

Вступ. Інформаційне суспільство – це нова форма цивілізації, що генерує сучасні структури й відповідні соціально-політичні механізми рішення проблем, пов'язаних з розвитком галузей інформаційної технології [2]. Однією з основних складових системи інформатизації суспільства є економічні інформаційні системи. Основою інформаційної економіки виступають знання або інтелектуально-інформаційний ресурс.

Згідно концепції інформаційного суспільства, що стала показником сучасного вдосконалення теорії постіндустріалізму, стверджується визначальний характер інформації та теоретичних знань у технологічному процесі й формуванні нового суспільства, бо виробничий процес більше не є основним вирішальним чинником змін, що впливають на право, соціальний устрій і цінності суспільства. Ця концепція значно збагатила методологічні основи і категорійний ряд теорії постіндустріального суспільства.

Сучасну систему управління підприємством відрізняє складна інформаційна система, що визначається необхідністю обміну внутрішніх і зовнішніх інформаційних потоків, багатоваріантністю видів інформації, яка циркулює в системі управління. Пріоритетна роль в даному процесі належить обліковій системі, що зумовлено формуванням саме в ній інформації, необхідної як для

облікових потреб, так і для менеджерів всіх рівнів. Мета обліку, як складної системи, змінюється і розвивається відповідно до тенденцій розвитку системи вищого порядку (системи управління). Тенденції розвитку системи управління, ускладнення його механізмів, виникнення якісно нових суб'єктів і об'єктів зумовлюють необхідність розширення кола завдань обліку і, відповідно, еволюцію його функцій в напрямку задоволення цільових запитів управління на різних рівнях.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сутності інформаційної природи процесу управління та значення облікової системи підприємства в формуванні виважених управлінських рішень. В статті також приділяється значна увага проблемі нагромадження інформаційного ресурсу та його ролі в формуванні інформаційного потенціалу підприємства.

Методологія. Дослідженню ролі інформації в системі управління та ролі обліку, як її складової частини присвячені роботи О. Устенко, О.Голобуцького, М. Макарової, М. Пушкаря, К. Щиборщ, З. Бандури, С. Петренко, та інших. Разом з тим, питання формування облікової інформації та основні її характеристики, які дозволять сформулювати вимоги до облікової інформації з точки зору інформаційних потреб управління потребують подальшого дослідження.

Результати досліджень. Найважливіша особливість процесу управління полягає в його інформаційній природі. Система управління має властивість, яка полягає в тому, що всі елементи підсистем реагують на внутрішню й зовнішню інформацію, що будується на засадах зворотного зв'язку. Ця властивість визначає природу й принципи побудови і функціонування систем управління. Облікова система виступає забезпечувальною ланкою, її основним завданням є впорядкування вхідної і вихідної інформації відповідно до потреб управління. При цьому внутрішня структура системи обліку повинна змінюватися в напрямку своєчасного забезпечення і отримання в повному обсязі вихідної інформації для управління. Чим різноманітніша така інформація, тим більше рівнів управління та користувачів вона забезпечує і тим складнішою є внутрішня структура системи обліку.

Економічний розвиток природно пов'язаний з послідовною зміною домінуючої системи обліку, яка уособлює фундаментальний підхід до визначення облікових даних, її функціонально-комунікаційних можливостей, принципів побудови та концептуально-методичних засад сучасної обліково-аналітичної системи [3]. Для управління економічними об'єктами потрібна

систематизована, підготовлена інформація. Різноманітність сфер економічної діяльності веде до появи більшої кількості інформаційних систем економічного характеру, оскільки вони містять в собі всі особливості структури управління, схеми управлінських цілей і предметних технологій. Ускладнення системи управління стимулює розвиток інформаційних систем, у тому разі й облікової системи підприємства.

Зазначимо, що зниження ефективності процесу управління може бути обумовлено неповнотою і невизначеністю вихідної інформації. У процесі управління виникають інформаційні потоки між об'єктом і суб'єктом управління економічного об'єкта, а також між ним і зовнішнім середовищем. Протягом багатьох років існувала гостра інформаційна недостатність на всіх рівнях управління підприємством. Облікова інформація, необхідна для управління, «розчинялась» на багатьох синтетичних рахунках і нівелювалась в аналітичному обліку. З метою спрямування обліку у напрямі вирішення сучасних економічних проблем, необхідно осмислити його місце та значення в системі управління, а, отже, роль і значення облікової інформації. Одночасно необхідно визначити модель формування облікової інформації та основні її характеристики. Такі характеристики дозволять сформулювати вимоги до облікової інформації з точки зору інформаційних потреб управління.

Отже, в системі управління відбуваються інформаційні процеси. Це обумовлено відсутністю однозначної детермінованості системи. Облікова система, будучи складовою системи управління, безпосередньо пов'язана з цими процесами, облікова інформація є складовою управлінської інформації. Облікова система надає інформацію про господарську діяльність підприємства апарату управління. Таким чином, процес прийняття рішень системою управління тісно пов'язаний з процесом обробки й передачі інформації. При цьому облік є не лише самостійною інформаційною, але і самостійною організаційною системою. Проте, досить часто вивченням потреб споживачів облікової інформації нехтують, що обумовлює неадекватність наявної системи обліку системі управління підприємством. У зв'язку з чим використання облікової інформації не вирішує проблеми невизначеності.

Система обліку містить інформацію, яка охоплює всі види діяльності підприємства і відображає весь кругообіг засобів у господарському процесі. Існуючі недоліки при передачі, одержанні і зберіганні різної за видом і якістю облікової інформації, необхідної органам управління, можна усунути шляхом чіткого формулювання управлінським апаратом вимог до неї та

застосування інформаційних технологій обліку. Чим точніше й вірогідніше інформація, що перебуває в розпорядженні системи управління, чим повніше вона відображує дійсний стан і взаємозв'язки в об'єкті управління, тим більш обґрунтовані поставлені цілі й заходи, спрямовані на їхнє досягнення. Тій або інший стан, у який переходить підприємство, і який є наслідком впливу зовнішнього й внутрішнього середовища його функціонування, ставить перед менеджером відповідні завдання й вимагає від нього прийняття адекватних рішень. Таким чином, управління можна розглядати як інформаційний процес.

До облікової інформації традиційно пред'являються такі вимоги, як об'єктивність, вірогідність, своєчасність і точність. Однак на сучасному етапі вдосконалювання управління, становлення ринкової економіки пред'явлення тільки цих вимог виявляється недостатнім. У сучасних умовах надавана інформація повинна містити мінімальну кількість показників і разом з тим задовольняти вимогам максимального числа її користувачів на різних рівнях управлінської ієрархії, крім того, при одержанні інформація повинен використовуватися принцип мінімізації витрат праці й часу.

Організація облікової інформації в значній мірі визначає порядок її зберігання, реєстрації, відновлення, передачі й використання. Чітка організація банків даних дозволяє більш повно обґрунтувати напрямки руху, інтенсивність потоків інформації, закономірності її перетворення, методику запитів і одержання. У діяльності великих підприємств передача інформації є неодмінним першорядним фактором нормального функціонування як підприємства в цілому, так і окремих структурних підрозділів. При цьому здобуває особливе значення забезпечення оперативності й вірогідності отримуваних відомостей.

Аналіз сукупності об'єктів обліку дозволяє виявити ступінь використання системою управління існуючої інформації, а також визначити структуру і обсяг тих даних, які не входять у систему обліку в даний момент, але необхідні для управління [4].

Інформаційні вимоги безпосередньо залежать від конкретного рівня управління – стратегічного, тактичного, оперативного відповідно до функцій вищого, середнього й оперативного персоналу. Структуровані рішення зазвичай приймаються на оперативному рівні, на тактичному – напівструктуровані, на стратегічному – неструктуровані. Чим вище рівень управління, тим більше неструктурованих рішень, тому засоби й методи формування інформації не однакові для всіх рівнів.

На стратегічному рівні потрібні підсумкові нерегламентовані звіти, прогнози й зовнішня інформація для розробки генеральної стратегії. На оперативному рівні потрібні регулярні внутрішні звіти з детальним порівнянням базисних і поточних показників, які допомагають відслідковувати поточні операції. Таким чином, інформаційні системи повинні відповідати вимогам відповідних рівнів і надавати їм будь-яку потрібну інформацію.

Слід також зауважити, що для розуміння й використання конкретної інформації одержувач повинен мати певний запас знань. Сукупність знань, що дозволяють розпізнати визначений обсяг інформаційних продуктів називається інформаційним потенціалом менеджера. Інформаційний потенціал менеджера повинен забезпечити сприйняття всіх видів інформаційних продуктів, щоб його управлінські рішення не призвели до негативних наслідків для підприємства.

Необхідність відокремлення інформаційного ресурсу й інформаційного потенціалу визначається, насамперед, тим, що менеджер при розподілі фінансових засобів і плануванні робіт повинен чітко усвідомлювати процедуру підвищення сукупного інформаційного потенціалу підприємства. Дане зауваження пов'язане з тим, що поряд з нагромадженням підприємством інформації й збільшенням його інформаційних ресурсів нерідко має місце зниження загального рівня інформаційного потенціалу окремих менеджерів і підприємства в цілому.

Крім збільшення обсягів інформації до масштабів, які унеможливають її безпосередню обробку, виникає цілий ряд специфічних проблем, пов'язаних зі швидким розвитком інформаційних технологій. Ситуація різкого росту темпів виробництва інформації породила наступні проблеми: непропорційний ріст інформаційного шуму через слабку структурованість інформації; поява паразитної інформації (одержуваної як додатки); невідповідність формально релевантної інформації (тематично відповідної) дійсним потребам її споживачів; багаторазове дублювання інформації. У цьому зв'язку слід зазначити, що сам по собі інформаційний ресурс підприємства не впливає на якість прийнятих рішень.

Таким чином, під виробничим інформаційним потенціалом розуміється здатність і можливість як окремих фахівців, так і інформаційної системи підприємства в цілому, сприймати й перетворювати інформаційну продукцію, яка надходить на підприємство (до окремих структурних підрозділів, виконавців) в управлінські рішення.

Висновки. Розглядаючи процес управління, як комунікаційний процес,

визначено місце обліку в системі управління як такого, що є сполучною ланкою між управліннями та виконавцями, оскільки він надає інформацію в цілому про діяльність підприємства. Доведено, що облік виконує в повній мірі комунікативну функцію в процесі управління лише за умови наявної потреби управлінців у обліковій інформації. Визначено інформаційні вимоги для стратегічного, тактичного й оперативного рівнів управління, необхідність відокремлення інформаційного ресурсу й інформаційного потенціалу. Відсутність методології кількісної і якісної оцінки інформаційних ресурсів знижує ефективність інформації, що накопичується у вигляді інформаційних ресурсів, і збільшує тривалість перехідного періоду від індустріального до інформаційного суспільства. Розробка зазначеної методології виступатиме об'єктом подальших наукових досліджень.

Список літератури: 1. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки»/ Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12, С.102 2. Н.П. Лукина Информационное общество: состояние и перспективы социально-философского исследования [Электронный ресурс]. – Электрон. текстові дані (41 193 bytes). – Режим доступу:<http://www.ipu.com.ua/ru/node/5435> 3. Наконечна – Львівська Н.В. Концептуалізація облікових систем / Н.В. Наконечна – Львівська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – № 19. – С.191 – 198 4. Пушкар М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): [монографія]. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 334 с. 5. [Федорчук А. Г.](#) Контент-мониторинг информационных потоков [Электронный ресурс]. – Электрон. текстові дані (25 044 bytes). – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/articles/2005/05fagnip.html>.

Подано до редакції 01.03.2010